

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ**

**ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ І СОЦІОЛОГІЇ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ І СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ**

**СУЧАСНІ РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ
В РІЗНИХ СОЦІАЛЬНИХ ІНСТИТУЦІЯХ**

**МАТЕРІАЛИ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
20 ЛИСТОПАДА 2020 РОКУ**

ХАРКІВ – 2020

УДК 37.015.31:316.42
ББК 74.60
С91

Затверджено редакційно-видавничою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди (протокол № 7 від 19.11.2020 р.).

Сучасні реалії та перспективи соціального виховання особистості в різних соціальних інституціях: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Харків, 20 листопада 2020 р. / за ред. М.П. Васильєвої. Харків: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2020. 125 с.

Збірка містить матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої сучасним проблемам професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної галузі, реаліям і тенденціям розвитку професійної діяльності фахівців соціальних інституцій з вирішення актуальних проблем соціальної роботи.

Матеріали представляють інтерес для науковців і практиків у галузі соціальної і соціально-педагогічної діяльності, науковців-початківців (здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів спеціальності «Соціальна робота») й практиків – фахівців соціальних інституцій.

© Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди, 2020.
© Кафедра соціальної роботи і соціальної
педагогіки, 2020.
© Васильєва М.П., 2020.

ЗМІСТ

ПУБЛІКАЦІЇ науково-педагогічних працівників.....	7
Васильєва М.П. РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ ДУАЛЬНОСТІ В ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ ГАЛУЗІ.....	7
Єсіна Н.О., Стрельнікова О.О. РОЛЬ СОЦІАЛЬНОЇ РЕКЛАМИ У ПРОФІЛАКТИЦІ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ.....	8
Зеленін Г.І. ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ ЯК УМОВА ІНШОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ТЕХНІЧНИХ ДИСЦИПЛІН.....	11
Кабусь Н.Д. ПРОФЕСІЙНІ РИЗИКИ ФАХІВЦЯ СОЦІАЛЬНОЇ ГАЛУЗІ.....	12
Костіна В.В. ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ ВРАЗЛИВИХ КОНТИНГЕНТІВ В УМОВАХ ПРОФЕСІЙНО-СПРЯМОВАНОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ.....	14
Макар Л.М. ЗНАЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ІНТЕРАКЦІЇ У ВИРІШЕННІ АКТУАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ СУЧАСНОГО СУСПІЛЬСТВА.....	15
Рассказова О.І., Кравченко А.В. РОЗВИТОК СИСТЕМИ НЕПЕРЕРВНОЇ ГЕНДЕРНОЇ ПРОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ ЯК ЧИННИК РОЗБУДОВИ СТАЛОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ.....	17
Рижанова А.О. СОЦІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК ЛЮДЕЙ ПОХИЛОГО ВІКУ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ: ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ.....	19
Романова І.А. ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ І ПЕДАГОГІВ.....	21
Сайко Н.О. ОСНОВНІ НАПРЯМИ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	24
Шеплякова І.О. ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНОГО КОМПОНЕНТУ ДЕОНТОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ В ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	26
ПУБЛІКАЦІЇ здобувачів вищої освіти (частина перша).....	29
Авдашкова А.І. ДІАГНОСТИКА РІВНЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ У ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	29
Барбіна Ю.Ю. ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ПРОФІЛАКТИКИ ПРАВОПОРУШЕНЬ СЕРЕД ПІДЛІТКІВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	32

ПУБЛІКАЦІЇ здобувачів вищої освіти (частина перша)

Авдашкова А.І.

здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня

Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

ДІАГНОСТИКА РІВНЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З СОЦІАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ У ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор М.П. Васильєва

Анотація. У статті висвітлено результати діагностичного дослідження рівня готовності майбутнього соціального педагога до соціально-педагогічної діяльності з соціального виховання старших дошкільників у закладах дошкільної освіти; уточнено критерії діагностики рівня готовності майбутнього соціального педагога; підібрано діагностичний інструментарій для визначення рівня готовності майбутніх соціальних педагогів до соціально-педагогічної діяльності з соціального виховання дітей старшого дошкільного віку у закладах дошкільної освіти.

Ключові слова: соціально-педагогічна діяльність, рівень готовності, соціальний педагог, соціальне виховання, професійна підготовка.

Avdashkova A.I. Diagnostics of the level of Readiness of Future Social Pedagogues to Social and Pedagogical Activities for Social Education of Senior Preschoolers in Kindergarten

Annotation. The article highlights the results of the diagnostic study of the level of readiness of the future social pedagogue for socio-pedagogical activities on the social education of senior preschoolers in preschool education; the criteria for diagnosing the level of readiness of the future social pedagogue have been clarified; diagnostic tools for determining the level of readiness of the future social pedagogue for socio-pedagogical activities on the social education of older preschool children in kindergarten.

Keywords: socio-pedagogical activities, level of readiness, social pedagogue, social education, professional training.

Постановка проблеми. Старший дошкільний вік – особливий етап у формуванні особистості дитини, розвитку її навичок взаємодії з оточуючими. Ефективність процесу соціального виховання значною мірою залежить від професіоналізму соціального педагога, який виступає одним з організаторів і учасників соціального виховання старших дошкільників. Отже, в процесі професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів має бути забезпечена їхня готовність до соціально-педагогічної діяльності з соціального виховання старших дошкільників у закладах дошкільної освіти.

Високий рівень готовності соціального педагога є результатом і важливою умовою якісної та ефективної соціально-педагогічної діяльності. Він допомагає соціальним педагогам виконувати свої професійні обов'язки, застосовувати на практиці набуті знання, використовувати досвід, діяти професійно відповідно до ситуації, що склалася.

Отже, діагностика рівня готовності майбутніх соціальних педагогів до соціально-педагогічної діяльності з соціального виховання старших дошкільників у закладах дошкільної освіти, своєчасне його корегування дозволить застосувати заходи з удосконалення процесу професійної підготовки майбутнього фахівця в закладі вищої освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз соціально-педагогічної літератури та існуючої практики засвідчив, що проблемою підготовки майбутніх соціальних педагогів до соціально-педагогічної діяльності з соціального виховання старших дошкільників у закладах

дошкільної освіти висвітлено в таких аспектах: особливості формування готовності соціальних педагогів до здійснення професійної діяльності (Р. Вайнола, Л. Романовська та ін.); питання практичної підготовки майбутніх соціальних педагогів (М. Васильєва, З. Фалинська та ін.); визначення критеріїв і показників підготовленості фахівців соціальної сфери до професійної діяльності з дошкільниками (А. Капська, І. Романова та ін.).

Установлено, що проблема підготовки майбутніх соціальних педагогів до соціально-педагогічної діяльності з соціального виховання старших дошкільників у закладах дошкільної освіти є актуальною і потребує подальшого дослідження.

Метою статті є діагностика рівня готовності майбутніх соціальних педагогів до соціально-педагогічної діяльності з соціального виховання старших дошкільників у закладах дошкільної освіти.

Виклад основного матеріалу. На основі аналізу наукової літератури поняття “готовність майбутнього соціального педагога до соціально-педагогічної діяльності з соціального виховання старших дошкільників” визначено як результат його професійної підготовки, що характеризується здатністю фахівця до організації і регулювання власної взаємодії з дітьми старшого дошкільного віку з метою формування в них соціальної компетентності [5, с.7]. Така готовність передбачає: позитивне ставлення до соціально-педагогічної діяльності в цілому і конкретно з дітьми старшого дошкільного віку; мотивацію до ефективної взаємодії з дітьми, відповідність сформованих особистісних характеристик майбутнього фахівця (рис характеру, особливостей темпераменту); наявність необхідних знань, умінь і навичок з організації змістовної діяльності дітей старшого дошкільного віку. Узагальнення довідкової літератури дозволяє стверджувати, що критерій виступає мірилом, за допомогою якого можна оцінити явище, стан, процес розвитку особистості. У нашому випадку інтерес представляє процес і результат формування особистості в процесі її професійної підготовки. Дослідженню такого результату науковці приділяють значну увагу, визначаючи мотиваційно-ціннісний, когнітивний і процесуально-діяльнісний критерії і різних інтерпретаціях [2]. Показником за певним критерієм виступатиме міра прояву обраного критерію. Він відбуває властивості об’єкта дослідження. Отже, критеріями і показниками готовності майбутніх соціальних педагогів до соціально-педагогічної діяльності з соціального виховання старших дошкільників на підставі узагальнення наукових досліджень [5] визначено:

1. Когнітивний (усвідомленість знань здобувачів освіти про соціальне виховання, соціальну компетентність старших дошкільників; осмислення внутрішніх потенціалів до здійснення соціально-педагогічної діяльності з соціального виховання дітей старшого дошкільного віку).

2. Мотиваційний (усвідомлення необхідності соціально-педагогічної діяльності з соціального виховання старших дошкільників; орієнтація на індивідуальність дитини, особливості її соціального розвитку; бажання організовувати та підбирати ті засоби, які будуть сприяти формуванню соціальної компетентності старших дошкільників; сформованість мотивів (професійних, соціальних, особистісних) до майбутньої професійної діяльності).

3. Діяльнісний (уміння спілкуватися з дітьми старшого дошкільного віку індивідуально та у дитячому колективі; уміння організувати цікаву та змістовну соціально-педагогічну діяльність з соціального виховання з дітьми старшого дошкільного віку, їхніми батьками та педагогічним колективом, з метою підвищення ефективності процесу соціального виховання старших дошкільників у закладах дошкільної освіти).

Науковці [1; 5] виділяють три рівні готовності здобувачів освіти до соціально-педагогічної діяльності з соціального виховання старших дошкільників у закладах дошкільної освіти, які умовно варто схарактеризувати таким чином:

1. Високий рівень характеризується ґрунтовними знаннями здобувачів освіти щодо соціального виховання, особливостей формування соціальної компетентності у дітей старшого дошкільного віку; вмінням осмислити внутрішні потенціали до здійснення

професійної діяльності; бажання повністю використовувати свої схильності щодо обраної професії, прагнення до саморозвитку; здійснення творчого підходу до вирішення професійних ситуацій; використання цікавих та змістовних засобів соціального виховання старших дошкільників.

2. Середній рівень готовності майбутніх соціальних педагогів до соціально-педагогічної діяльності з соціального виховання старших дошкільників у закладах дошкільної освіти характеризується неповними знаннями щодо соціального виховання, особливостей формування соціальної компетентності старших дошкільників; перевага одного з мотивів (професійного, соціального або особистісного), а інші два сформовані не в повній мірі; здобувач освіти здійснює підбір стандартних рішень ситуацій, орієнтуючись на схожі приклади.

3. Низький рівень характеризується фрагментарними, помилковими знаннями щодо соціального виховання та особливостей формування соціальної компетентності у дітей старшого дошкільного віку; відсутність у здобувачів освіти прагнення до саморозвитку; невизначеність мотивів до навчання; відсутність інтересу до професійної діяльності; відсутність інтересу до вирішення професійних ситуацій.

З метою виявлення рівня готовності майбутніх соціальних педагогів до соціально-педагогічної діяльності з соціального виховання старших дошкільників у закладі дошкільної освіти серед здобувачів освіти 42-СР групи, 4 курсу (у кількості 6 осіб) Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди, спеціальності «Соціальна робота» була здійснена діагностична перевірка, в ході якої нам вдалося виявити основні проблеми в процесі професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів до професійної діяльності. Так було виявлено, що: здобувачам притаманна низька мотивація до навчання та небажання працювати в подальшому за спеціальністю; недостатньою є кількість навчальних предметів щодо вивчення особливостей роботи соціального педагога в закладах дошкільної освіти; відсутність навчальної практики у закладах дошкільної освіти. Для діагностування рівня готовності майбутніх соціальних педагогів до соціально-педагогічної діяльності з соціального виховання старших дошкільників у закладі дошкільної освіти нами було використано метод тестування, визначений науковцями як показовий [3, с.274-275].

Отже, для того, щоб перевірити усвідомлення здобувачами освіти суті та особливостей процесу соціального виховання старших дошкільників та виявлення особистих потенціалів, було проведено методики «Дидактичний тест» [4] та «Діагностика вольового потенціалу особистості» [7]. За їхніми результатами стало відомо, що показники рівня обізнаності із 6 опитаних здобувачів освіти 42-СР групи 4 курсу щодо сутності соціального виховання, механізмів його здійснення, вміння приймати швидкі, але зважені рішення, лише у 33,33% (2 осіб) респондентів становить середній рівень, у 66,67% (4 осіб) він низький.

Для дослідження рівня мотивації та прагнення здобувачів освіти до оволодіння професією та рівня сформованості мотивів до майбутньої професійної діяльності було використано методики «Діагностика спрямованості особистості» [8] та «Ціннісні орієнтації» [9]. Діагностування виявило, що високий рівень у 16,67% (1 особа) опитаних, середній – у 33,33% (2 особи), низький у 50% (3 особи) респондентів. Дані показники свідчать, що відбувається зниження усвідомлення важливості професії соціального педагога, як наслідок, знижується рівень засвоєння здобувачами освіти необхідних знань, вмінь та навичок для якісної професійної діяльності.

Одним із важливих завдань підготовки соціальних педагогів є розвиток вміння налагоджувати довірливі відносини під час спілкування зі старшими дошкільниками, творчо підходити до вирішення ситуації. Тому для визначення організаторських та комунікативних здібностей було використано методику «Виявлення комунікативних та організаторських здібностей» [6, с.17-19].

Результати проведеного нами діагностування рівня готовності майбутніх соціальних педагогів до соціально-педагогічної діяльності з соціального виховання старших дошкільників у закладі дошкільної освіти засвідчили, що високий рівень готовності, що

характеризується ґрунтовними знаннями щодо соціального виховання, особливостей формування соціальної компетентності у дітей старшого дошкільного віку; вміння осмислити внутрішні потенціали до здійснення професійної діяльності; прагнення до самореалізації та саморозвитку; здійснення творчого підходу до вирішення професійних ситуацій мають 16,67% здобувачів освіти 42-СР групи, 4 курсу. Нестійкий рівень визначених показників, що свідчить про середній рівень готовності майбутніх соціальних педагогів до соціально-педагогічної діяльності з соціального виховання старших дошкільників мають 33,33%. Низький рівень готовності, що передбачає фрагментарні, помилкові знання щодо соціального виховання, особливостей формування соціальної компетентності у дітей старшого дошкільного віку; відсутність прагнення до саморозвитку; невизначеність мотивів до навчання; відсутність інтересу до професійної діяльності мають 50% здобувачів освіти 42-СР групи, 4 курсу.

Висновки. Отже, проведення діагностування дало змогу виявити, що здобувачі освіти мають переважно середній рівень готовності до соціально-педагогічної з соціального виховання старших дошкільників у закладах дошкільної освіти. Крім цього, є нагальна необхідність вдосконалення засобів підготовки майбутніх соціальних педагогів з соціального виховання старших дошкільників у закладах дошкільної освіти, що потребує розроблення комплексу засобів з професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів до соціально педагогічної діяльності з соціального виховання дітей старшого дошкільного віку.

Список використаних джерел:

1. Беленька Г.В. Вихователь дітей дошкільного віку: становлення фахівця в умовах навчання: монографія. Київ: Світлич, 2006. 306 с.
2. Васильєва М.П. Мотиваційно-ціннісний компонент професійної підготовки педагога. Проблеми сучасності: культура, мистецтво, педагогіка. Х.: Стиль-Іздат, 2006. С. 47-56.
3. Гибсоп Дж.Л., Иванцевич Д.М., Доинелли Д.Х. Организации: поведение, структура, процессы. Москва: ИНФРА-М, 2000. С 274-275.
4. Грибанова О.Є. Дидактичний тест. Запоріжжя, 2019.: URL: <http://phd.znu.edu.ua> (дата звернення 05.11.2020).
5. Капська А.Й. Деякі особливості формування готовності до професійної діяльності. Моделювання виховної діяльності в системі професійної підготовки студентів; теорія, практика, програми. 1998. № 13. С. 5-12.
6. Комплекс психодіагностичних методик дослідження професіоналізму педагогічних працівників / за заг. ред. О. І. Бондарчука. Київ-Рівне, 2016. 24 с.
7. Методика. Діагностика вольового потенціалу особистості: URL: <https://jak.koshachek.com> (дата звернення 05.11.2020).
8. Методика. Діагностика спрямованості особистості: URL: <https://stud.com.ua> дата звернення (дата звернення 05.11.2020).
9. Методика. Ціннісні орієнтації: URL: <https://studfile.net> (дата звернення 05.11.2020).

Барбіна Ю.Ю.

здобувач вищої освіти другого (магістерського) рівня
Харківського національного педагогічного університету імені Г.С Сковороди

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ПРОФІЛАКТИКИ ПРАВОПОРУШЕНЬ СЕРЕД ПІДЛІТКІВ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент Н.О. Єсіна

Анотація. У статті дано визначення поняттям «підлітковий вік», як перехідний період від дитинства до юності, «підлітки-правопорушники», як особи, що порушують моральні та юридичні норми суспільства; розкрито «соціальну профілактику правопорушень серед